

Malešnice kao poticaj razvoja izgovora djece rane i predškolske dobi

Samardžija, Valerija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:527457>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

VALERIJA SAMARDŽIJA
MALEŠNICE KAO POTICAJ RAZVOJA IZGOVORA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI
Završni rad

Petrinja, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Valerija Samardžija

Malešnice kao poticaj razvoja izgovora djece rane i predškolske dobi

Završni rad

Mentor rada:

prof. dr. sc. Vladimira Velički

Sumentor: Božica Vuić, prof.

Petrinja, rujan 2023.

Sažetak

Malešnice, poznatije u svijetu pod nazivom nursery rhymes, su dječje pučke pjesme koje djecu potiču na sudjelovanje, u njima pobuđuju radoznalost i potiču rad svih osjetila te im pružaju ugodu. Kako bi dijete pravilno usvojilo i naučilo jezik i govor, mora se osigurati dobra poticajna okolina. Upoznavanjem okoline dijete razvija svoj govor i uči o novim i zanimljivim sadržajima. Bez odrasle osobe i okoline dijete nije u mogućnosti naučiti sve potrebno za daljnji život. U tom području značajnu ulogu imaju odgojitelji jer oni kod djece pobuđuju interes za učenje novoga i potiču razvoj svih područja. To su prvi pjesnički tekstovi s kojima se djeca upoznaju u djetinjstvu i zabilježene su kod svih naroda. Svaka je malešnica posebna jer sadrži nešto novo, djeci nepoznato, ali jako zanimljivo. Tijekom prošlosti su ih osmislili stariji ljudi, ali i djeca kako bi udovoljili svoje potrebe i potrebe drugih. Njihova najvažnija funkcija je ta da se usvajaju i provode kroz igru, prirodnu djetetovu aktivnost i potiču dijete da sudjeluje i stvara kroz riječi i pokret. To su pjesmice koje utječu na sve aspekte djetetova razvoja; emocionalni, motorički, senzorički, kognitivni, neuropsihološki, jezični i stvaralački aspekt. Zbog toga je jako važno upoznavati djecu s malešnicama već od najranije dobi. To su pjesmice koje sadrže riječi raznovrsnog sadržaja i rima koju djeca prepoznaju i lako pamte. Malešnice utječu na razvoj pojedinih glasova, proširuju dječji vokabular i uopće utječu na djetetov govorni razvoj.

Ključne riječi: malešnice, jezično-govorni razvoj, dijete

Summary

Nursery rhymes, also known as "malešnice," are traditional children's folk songs that actively engage children, spark their curiosity, stimulate all their senses, and bring them joy. To foster a child's grasp of rules and language, it is essential to create a stimulating environment. Through exploration of their surroundings, children develop their speech skills and encounter new and captivating content. However, a child cannot acquire all the necessary knowledge for life without the guidance of adults and a supportive environment. Educators play a significant role in this regard as they ignite children's interest in learning and promote holistic development in various areas. These nursery rhymes are often the first poetic texts introduced to children and are cherished across cultures. Each nursery rhyme holds its uniqueness, introducing something novel and captivating to young minds. Historically, they were crafted by elders and children alike to cater to their needs and those of others. The primary function of these rhymes is to facilitate learning through play, harnessing a child's innate curiosity and encouraging their active participation through words and movement. Nursery rhymes have a profound impact on all facets of a child's development, including emotional, motor, sensory, cognitive, neuropsychological, linguistic, and creative aspects. Therefore, it is of paramount importance to introduce children to nursery rhymes from a very young age. These rhymes feature words of diverse content and rhyming patterns that children easily recognize and remember. Nursery rhymes enrich individual vocabulary, enhance speech development, and contribute significantly to a child's overall linguistic growth.

Key words: malešnice, language-speech development, child

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Malešnice	2
2.1. Svrha malešnica	2
2.2. Funkcija malešnica	3
2.3. Podjela malešnica prema strukturno- motivskim skupinama	5
2.4. Vrste malešnica.....	7
3. Malešnice u dječjoj hrvatskoj književnosti	7
4. Jezično- govorni razvoj djece rane i predškolske dobi	8
4.1. Razvoj govora.....	8
4.2. Poticanje govora	11
5. Malešnice prilagođene djetetovoj dobi	12
5.1. Malešnice za određenu dob	14
5.2. Malešnice koje potiču izgovor određenih glasova	28
5.3. Primjeri iz metodičke prakse	32
6. Zaključak	38
7. Literatura	39

1. Uvod

U ovom radu se govori o malešnicama, dječjim pučkim pjesmama koje služe kao poticaj razvoja izgovora djece rane i predškolske dobi te njihovom utjecaju na jezično- govorni razvoj. Jezik je dio komunikacije koju dijete uči i razvija tijekom života kako bi moglo uspješno komunicirati s okolinom. Komunikacijom s drugima dijete stječe sposobnost i otkriva različite i zanimljive načine učenja. Također, dijete se emocionalno izražava te izražava svoje misli i tako pridonosi razvoju mašte. Jezik je sustav ostvaren putem govora, govor je zvučno ostvarenje jezika, a komunikacija je način na koji se ljudi sporazumijevaju. Govor je osnovno sredstvo komunikacije i doživljaj koji uključuje osjetila, zvuk i iskustvo. Dijete od rođenja usvaja znanje u dodiru s okolinom. Prvo započinje brbljanjem pa oblikovanjem prve riječi, zatim bogati svoj rječnik i započinje graditi jednostavne rečenice. Prve tri godine djetetova života su najvažnije jer dijete tada najviše uči i cjelokupno se razvija. Dijete upija sve što vidi, čuje, dotakne i nakon treće godine razvija govor na višoj razini tako što pokrete zamjenjuje govorom. Okolina ima važnu ulogu u razvoju govora pa je jako značajno da se djetetu pruže raznovrsni poticaji koji će kod njega poticati radoznalost i širiti njegovo znanje s ciljem sprečavanja nastanka jezično- govornih teškoća. Svako se dijete individualno razvija, no postoji određen slijed faza razvoja govora. Za upoznavanje i poticanje govora najbolje su dječje pučke pjesmice i igre prstima. To su prvi pjesnički tekstovi s kojima se dijete susreće, a nastaju susretom odraslih i djece ili samo djece međusobno. Nastaju zbog zadovoljavanja potreba djeteta kroz igru i potiču na sudjelovanje u raznim aktivnostima. „Malešnice utječu na emocionalni, motorički, senzorički, kognitivni, neuropsihološki i stvaralački razvoj, odnosno cjelokupan razvoj djeteta“. (Velički i Katarinčić, 2014: 26). U prvom poglavlju „Malešnice“ govori se o njihovoj svrsi, funkciji, podjeli prema strukturno- motivskim skupinama i vrstama. U drugom poglavlju „Malešnice u dječjoj hrvatskoj književnosti“ navodi se njihovo porijeklo i nastanak naziva. U trećem poglavlju „Jezično-govorni razvoj djece rane i predškolske dobi“ opisuje se razvoj i poticanje govora djece te važnosti komunikacije od rođenja djeteta te koje su faze razvoja govora kod djece rane i predškolske dobi. U zadnjem poglavlju „Malešnice prilagođene djetetovoj dobi“ govori se o malešnicama za određenu dob, malešnicama koje potiču izgovor određenih glasova i primjerima iz metodičke prakse.

2. Malešnice

Nursery rhymes su dječje pučke pjesme koje su služile i koje su stvorene prema potrebi kako bi se djeci ugodilo i prilagodio sadržaj za usvajanje govora na što zanimljiviji način. Nastale su u neposrednom kontaktu odraslih i djece radi zadovoljavanja potreba kao što su umirivanje djeteta, igra s drugom djecom i lakši odabir igrača. U književnosti postoji nekoliko teorija koje tumače o nastanku naziva „malešnice“, a u hrvatskoj se književnosti takve pjesme pojavljuju pod nekoliko naziva. U Kuhačevoj se zbirci zovu „dječje popijevke“, a tako ih zove i Vinko Žganec, poznati skupljač pjevanih pjesama. Ti se nazivi nisu mogli prihvatiti jer su „obuhvaćali samo pjevane pjesme, a zna se da se veliki dio dječjih pjesama ne pjeva nego recitira“. (Crnković, 1998: 9). Hrvatski izraz preveden s engleskog „pjesme iz zabavišta“, upotrijebila je Marija Grubešić i objavila ga u naslovu ciklusa dječjih pjesama 1893. objavljenih u listu „Bršljan“. Ivan Zovko bio je rani skupljač koji je u „Bršljanu“ 1897. objavio 22 pjesmice skupljene „po Bosni“ i imenovao ih „dječje pjesmice“. Taj naziv je sačuvan i koristi se u raznim napisima o dječjoj književnosti. U svojoj antologiji Mira Peteh i Marija Duš upotrebljavaju naziv „stihovi za najmlađe“ koji pruža razumijevanje svih pjesmica, no ipak gubi pučko podrijetlo pa zbog toga taj izraz nije u uporabi. Sljedeći naziv, „hrvatske sanatalice“, koristi Ivan Klarić koji je 1912. godine objavio 70 dječjih pjesama govoreći kako su sve pjesmice izmišljene, povezane sa stvarnosti i nestvarnosti, sa snom i podrazumijevaju određenu igru. M. Crnković, proučavajući sve postojeće nazive *nursery rhymes*, zaključio je da su sve takve pjesmice zapravo namijenjene za malu djecu, mališane, i utvrdio kako je najprikladniji izraz zapravo „hrvatske pjesme malešnice“ (Crnković, 1998: 11).

2.1. Svrha malešnica

Malešnice i igre prstima imaju veliku važnost u pedagoškoj praksi obitelji i vrtića jer su one jedna od bitnih sastavnica odgoja djece. Studije su pokazale da djeca u današnjem svijetu imaju puno više govorno- jezičnih teškoća nego prije. Svoje slobodno vrijeme provode ispred velikih i malih ekrana umjesto u igri sa svojim vršnjacima. Od najranije dobi djeci se dopušta gledanje crtića, što u jednu ruku može biti edukativno, no dječji je mozak preopterećen informacijama koje dobiva tijekom gledanja brojnih i raznovrsnih sadržaja. Prvi poticaji, s kojima se dijete susreće, postaju nezamjenjivi, a njihova je vrijednost najznačajnija. Upravo to sve sadrže malešnice jer su one najpouzdanije i najprimjenjivije za upoznavanje djeteta s

govorom i poticanje njegova razvoja. Ritmičkim ponavljanjem samoglasnika i suglasnika utječe se na cjelokupan i pozitivan razvoj govora kod djeteta. Svrha malešnica je poticanje i njegovanje djetetova govora, ali i poticanje na sudjelovanje u zajedničkoj igri. Neke od najvažnijih zadaća dječjih pučkih pjesama su zadovoljavanje dječjih potreba za ljubavlju, pripadanjem i stvaranjem. Dijete se, tijekom aktivnosti u kojima se upoznaje s novom malešnicom ili mu je pak otprije poznata, osjeća prihvaćeno, voljeno i zna da može nešto novo napraviti i stvoriti. Kad sudjeluje u jednoj takvoj aktivnosti, dijete ima slobodu da kaže svoje mišljenje, a odgojitelj je osoba koja to prihvaća. Dijete može osmisliti svoju pjesmicu koja će mu poslužiti u određenoj igri i tako stvoriti nešto novo.

2.2. Funkcija malešnica

Svaka malešnica ima svoju funkciju. Neke pomažu i služe u uspavljivanju i njihanju djece, a neke djeca koriste za brojanje. Također služe da djeca spoznaju glasanje raznih životinja kako bi uspostavila dodir s okolinom u različitim igrama i pjesmama te pomažu djeci da razviju svoju maštu i svoje ideje. Najvažnija funkcija igara prstima i malešnica je govorni i jezični razvoj djeteta slobodnim sudjelovanjem u igri. Pedagog Friedrich Fröbel u velikoj je mjeri doprinio njihovom unutrašnjem uređenju te ih podijelio i svrstao prema njihovim ciljevima i zadaćama. U njegovoj knjizi Mutter- und Koselieder može se naučiti nešto o strukturi igara prstima jer je svaka pjesmica u njegovoj knjizi pisana s didaktičkom namjerom, a to je da se djeca ne igraju samo s malešnicama nego se pomoću njih potiče dječji govor i njegov razvoj. Postoje razni aspekti koji su vezani uz malešnice a to su:

a) Emocionalni aspekt

Igre prstima i malešnice djeci trebaju pružati radost i ona ih trebaju s oduševljenjem oponašati, zato je potrebno osmišljavati ciljeve i postupke koji će kod djece to i potaknuti.

b) Motorički aspekt

Dječje pučke pjesmice zahtijevaju razne kretnje, kao što brzi pokreti i suprotno, određeni redosljed prstiju, skakanja i sl. Prvo se spaja glas s pokretom, zatim dolaze na red slova pa nakon toga riječi u rečenici.

c) Senzorički aspekt

Igre prstima kod djece pobuđuju razna osjetila što omogućuje da se međusobno povezuje osjetilo za promatranje i kontrola pokreta. Također je važno osjetilo za vid odnosno koordinacija oka i ruke.

d) Kognitivni aspekt

Ovaj aspekt je posebice važan zbog toga što tijekom izvođenja određene igre prstima, dijete povezuje tijek radnje, uzrok i posljedicu. To se ostvaruje kroz tekst pjesmice i na taj način dijete stječe iskustvo.

e) Neuropsihološki aspekt

Sve igre prstima tematiziraju jednu od središnjih tema neuropsihologije, a to je koordinacija lijeve i desne ruke. Razne igre prstima pružaju tu koordinaciju u sljedećim varijantama: podjednako korištenje lijeve i desne ruke, potiče se pokret dominantne i nedominantne ruke, a to sve potiče bolju koordinaciju lijeve i desne moždane polutke.

f) Jezični aspekt

Malešnice i igre prstima potiču djecu na govor, odnosno da potaknu korištenje ranih oblika riječi koje su zastupljene u stihovima dječjih pučkih pjesama. Kroz malešnice djeca koriste vrednote govorenoga jezika: intonacija, ritam, tempo i pauze. Također, djeca govore glasno- tiho, pamte redosljed gdje uočavaju sami redosljed glasova u riječi, proširuju svoj rječnik tako što imenuju razne predmete i imenuju pokrete rukama i prstima.

g) Stvaralački aspekt

Malešnice i igre prstima djecu potiču da izražavaju svoje ideje i šire svoju maštu. Tako stvaraju nešto novo i to sve opet koriste u daljnjoj igri. Samostalno stvaraju i uče što im pomaže u cjelovitom razvoju.

(V. Velički i I. Katarinčki, 2014: 27)

Malešnice kod djece pobuđuju radoznalost i želju. Potiču dijete da sudjeluje i zadovoljava svoje potrebe. Sudjelovanjem u aktivnostima koje sadrže malešnice, dijete postaje radosno i potiče se njegov cjelokupni govorni razvoj. Zato je jako važno poznavati djetetov cjelokupni razvoj i što je sve sposobno učiniti u određenoj dobi. Malešnice kod djece potiču sve aspekte razvoja,

od emocionalnog do stvaralačkog. Veliku ulogu imaju odrasli jer oni potiču razvoj kod djece i osmišljavaju aktivnosti koje su im potrebne za razvoj govora. Jako je bitno da te aktivnosti sadržavaju malešnice kako bi se potaknuo cjelovit razvoj kod djeteta.

2.3. Podjela malešnica prema strukturno- motivskim skupinama

Treba pridati pozornost onim malešnicama koje su zapisane u različitim krajevima Hrvatske, kao što su Istra, Dalmacija, Slavonija i Hrvatsko zagorje. Malešnice s tih područja napisane na svim dijalektima i svaka ima svoje osobitosti. Svaka govori o svojoj kulturi i uči druge o toj istoj kulturi i različitim običajima. Podjela malešnica prema strukturno- motivskim skupinama je: „abeceda, ajdmo spat, baka i djed...“ (Crnković, 1998: 15).

Abeceda su malešnice u kojima se prva četiri slova nabrajaju prema abecedi i pomoću nje djeca se upoznaju s abecedom i počinju usvajati slova. Primjer jedne takve malešnice je:

A Be Ce De

Mačka prede.

Miš se mota

Preko plotu.

(Crnković, 1998: 45)

Navedena malešnica odabrana je zbog svog sadržaja. Sadrži prva četiri slova abecede: A, B, C i D te upoznaje djecu sa slovima hrvatske abecede. Sadrži rimu (Ce De - prede, mota - plotu) i potiče dječji interes. Pjesmica je namijenjena za djecu mlađe dobi jer je po strukturi kraća, a po sadržaju lako pamtljiva zbog riječi koje su djeci poznate.

Ajmo spat su dječje pučke pjesme koje se pjevaju ili ritmički izgovaraju pri uspavlivanju djece, a primjer jedne takve pjesme je:

Diegu, diegu,

mujcek je na briegu;

žava v loncu,

mujcek pak na stolcu.

(Crnković, 1998: 53)

Navedena malešnica se izvodi tijekom njihanja ili uspavlivanja djeteta jer potiče smirenost i opuštenost. Odabrana je radi toga jer sadrži rimu (diegu - briegu, loncu - stolcu) i kod djece potiče interes za slušanjem. Tijekom izvođenja ove malešnice, odgojitelj tiho izgovara riječi, njišući dijete koje ga pažljivo sluša. Ova malešnica je zanimljiva zbog toga što je napisana na kajkavskom narječju. Važno je djeci nuditi malešnice koje sadrže zavičajni govor jer ih se na taj način upoznaje s narječjima hrvatskog jezika.

Baka i djed su pjesme koje sadrže likove koji nisu opisani s ljubavlju i simpatijom. Sve pjesmice u kojima se spominju takvi likovi su rugalice i sadrže grube riječi, a neke su sadržajno toliko grube da gube veselost i šaljivost. Primjer jedne takve pjesme je:

Stara baba od sto let

pojala je mišu rep.

Ni njoj bilo dosti,

Pojala je mužu kosti.

(Crnković, 1998: 54)

Ova malešnica je namijenjena za djecu starije dobi zbog toga jer služi pri složenijoj igri. Zbog izbora riječi služi kao rugalica. Sadrži rimu (let - rep, dosti - kosti) i riječi gruboga značenja. Sadržaj teksta opisuje situacije koje su za djecu negativne i nepojmljive kao što je naveden stih: „Pojala je mužu kosti“. No, važno je naglasiti da je s djecom potrebno razgovarati o tome da riječi često opisuju situacije koje se ne događaju u stvarnosti. Da postoji preneseno značenje riječi i frazeološki sloj jezika koji je, isto tako, prisutan u dječjim pjesmicama. Djecu je potrebno upoznati s frazemima, skupinama riječi kojima je značenje drugačije od napisanog, odnosno skupinama riječi koje odlikuje stabilan red riječi. Pri upoznavanju djece s novom malešnicom, potrebno je objasniti sadržaj svake takve malešnice, kako bi djeca shvatila sadržaj postojećih riječi. Svaka ta malešnica je posebna i ima određen cilj, a to je da potakne dječji interes i sudjelovanje u igri. Potiče usvajanje i razvoj određenog područja riječi, odnosno govora.

2.4. Vrste malešnica

Malešnice su pjesme koje se ne mogu u potpunosti svrstati u određenu vrstu, stoga M. Crnković navodi sljedeće nazive, odnosno podvrste: uspavanke ili uspavalice, bajalice, brojalice, razbrajalice, nabrajalice, tepalice, molitvice, pitalice, rugalice, zagonetke ili zagonetalice, pjesme za igru ili igralice i pjesme za kolo, cupkalice, hincalice, izmišljalice, zamišljalice, oponašalice, dodirivalice, nagomilavalice ili nabrajalice, jeziklomilice. (Crnković, 1998: 14). Svi ovi nazivi predstavljaju i prirodu svake pjesme, no one su međusobno povezane po ritmu i pjevanju pa se upotrebljavaju za različite svrhe, a ne samo za ono što im naziv kazuje. Imaju podjelu i svoju funkciju, no opet su međusobno slične, a dijele se na Body parts songs, Lullabies, Modern rhymes, Educational songs i slično. Sve malešnice imaju isti cilj da djeci pruže iskustvo i zadovoljstvo kroz ritam, zvuk, sliku i da potiču svu djecu na sudjelovanje. Također, M. Crnković u svojoj knjizi „*Hrvatske malešnice*“ navodi kako podjela malešnica na nonsensne i sensne nema smisla jer sve malešnice imaju ponešto sensno na nonsensan način. (Crnković, 1998: 15). Podjela prema motivima bila bi najviše korisna zato što bi služila i podjeli drugih naroda te bi koristila utvrđivanju osobitosti hrvatskih malešnica. No i prema toj podjeli bi došlo do razmetanja pojedinih podvrsta. Na primjer, nagomilavalice bi se razvrstavale po tome jesu li su u njima zastupljene neke životinje i slično. Naglasak bi se stavljao na sadržaj, koji se u nekim malešnicama ni ne može odgonetnuti, a ne na uporabu i ritam pjesme. Zato bi bilo „najbolje hrvatske malešnice podijeliti prema motivima, ali bez formalnosti“. (Crnković, 1998: 15).

3. Malešnice u dječjoj hrvatskoj književnosti

Malešnice su prvi pjesnički tekstovi s kojima se dijete susreće. U prošlosti su ljudi trebali pjesme za djecu koje bi ih uspavale pa su tako odrasli, u neposrednom dodiru s djetetom i nadahnuti djetetovim ponašanjem, osmišljavali svoje pjesme kako bi zadovoljili dječje potrebe. Svi narodi su ih proizveli pa tako danas postoje malešnice različitog porijekla. Velika pozornost daje se engleskim malešnicama, odnosno nursery rhymes jer je upravo na tom području najviše zbirki i knjiga obnovljeno i sačuvano. Po prvi put, može se reći, da se upravo u Engleskoj pojavljuju nursery rhymes i to još od 1609. godine i tada je zabilježena najranija pojava takvih pjesmica. Odnos prema malešnicama u hrvatskoj dječjoj književnosti, autor M. Crnković karakterizirao je kao nemaran odnos zbog nedostatka antologija. Naziv malešnice predložio je

Milan Crnković, na temelju analize dotadašnjih naziva i vlastitog promišljanja (Crnković, 1998). Iako imaju istu namjeru, slične motive i izraze, one se međusobno razlikuju. Svaka malešnica ima svoje nacionalne vrijednosti. Malešnice proizlaze iz igre i ne dopuštaju da dijete bude pasivni promatrač. Zahtijevaju od djeteta da aktivno sudjeluje i povezuje riječi i pokrete te uključuje više osjetila. To su pjesme namijenjene djeci koja ih lako pamte i koje se prenose s koljena na koljeno. Malešnice su pjesme koje imaju određene sličnosti u svim narodima, no svaka malešnica koja proizlazi iz određenog naroda, nosi neke osobitosti. „Djeca se na temelju njih mogu identificirati kao pripadnici istog kulturnog kruga te se u životu, u poslu, u književnosti, u politici, suvereno služe istim simbolima i poredbama.“ (Crnković, 1998: 8). Svaka malešnica može biti napisana na raznim jezicima, no i dalje će sadržavati tradiciju koja će svakom djetetu biti prepoznatljiva, neovisno o tome gdje dijete živi i koje je nacionalnosti. Svako dijete se razvija na identičan način bez obzira koji jezik usvaja. U sljedećem poglavlju govoriti će se upravo o djetetovu govornom razvoju koji je značajan u njegovu životu i snažno povezan s ostalim aspektima njegova razvoja.

4. Jezično- govorni razvoj djece rane i predškolske dobi

Djetinjstvo je značajan dio djetetova života i u tom se razdoblju dijete intenzivno razvija i uči. Od rođenja dijete uči i razvija se upijajući iz okoline. Najprije se razvija motorika kod koje dijete kretanjem usavršava svoje pokrete i istražuje stvari koje ga okružuju. Kako se razvija motorika, tako se razvija i govor. Dijete prvo komunicira raznim pokretima, bacanjem, pokazivanjem i sl. Razvoj fine motorike i razvoj govora teku paralelno. Naime, djeca koja imaju teškoće u razvoju, najvjerojatnije će imati i teškoće u govoru. Zato je jako važno da se kod djeteta od rođenja potiče razvoj motorike i govorno- jezični razvoj i da se djeci osmišljavaju zanimljivije i zabavnije aktivnosti.

4.1. Razvoj govora

Jezik i govor se smatraju jednim od najvažnijih temelja komunikacije pomoću kojih ljudi mogu nesmetano međusobno komunicirati. Djeca od rane dobi uče govoriti, a to rade najprije upijajući okruženje koje ih potiče na govor. Prva djetetova riječ predstavlja jako veliku radost jer dijete počinje pokazivati zainteresiranost za govor i jezik. Dijete razvija svoj govor i najviše

uči u dodiru s okolinom pa tako odrasli imaju veliku ulogu i utječu na cjelokupni djetetov razvoj. Također, važnu ulogu u razvoju govora i jezika djeteta ima genetika. Dijete može naslijediti određene značajke svog govora, no ono najvažnije ipak sadrži okolina, a to su poticaji koji potiču i pomažu u razvoju. Takvim je poticajima dijete svakodnevno izloženo i zato ih je potrebno osigurati. Razvoj govora i jezika složen je proces u životu djeteta i on je moguć u dodiru s okolinom jer na taj način dijete stječe nešto novo. Potiče njegovu unutarnju motivaciju i ispunjava njegove potrebe. No, osim vanjskog poticaja od strane okoline, dijete ima i unutarnje poticaje. Postoje unutarnji motivi kojima dijete izražava svoje osjećaje i slično. Kako bi se dijete potaknulo, najprije treba poznavati dječji razvoj, a pogotovo razvoj govora. Naglasak treba staviti na to da se svako dijete individualno razvija i da nisu sva djeca jednaka. Neka djeca će ranije pokazivati interes, a neka kasnije. Tu jako značajnu ulogu imaju malešnice, dječje pučke pjesme koje potiču razvoj jezika i govora. Razvoj govora se može pratiti u dva osnovna razdoblja:

1. predverbalno - od rođenja djeteta do prve izgovorene smislene riječi pa čak i do prve izgovorene rečenice
2. verbalno - od prve smislene riječi ili rečenice pa do automatiziranog govora i daljnje bogaćenje rječnika

(Velički, Katarinčić, 2014: 5)

U predverbalnom razdoblju se razlikuje nekoliko faza:

1. Prva faza traje od rođenja do 2. mjeseca života i predstavlja fazu fiziološkog krika i refleksnog glasanja, odnosno fazu kričanja. To su spontana glasanja i ona održavaju fiziološko i emotivno stanje djeteta gdje djeca iskazuju ugodu ili neugodu. Ova faza je jako važna za cjelokupni razvoj govora jer se tijekom nje pojavljuje uspostavljanje rane emotivne komunikacije i dolazi do pojave socijalnog smijeha kod djeteta. (Posokhova, 1999: 17).
2. Druga faza traje od 2. do 5. mj. i predstavlja fazu gukanja. Tijekom ove faze dijete kontrolira intonaciju. Bez obzira na rasnu, klasnu, vjersku, nacionalnu pripadnost ili kulturološku sredinu, isti je repertoar glasova i djeca bez obzira na intelektualne kapacitete ili specifične uvjete te bila djeca gluha i nagluha, sva će djeca isto gukati. Okolina će utjecati na gukanje djeteta i tako uspostavljati prvi element komunikacije. (Velički, Katarinčić, 2014: 9). Djeca će oponašati intonaciju odraslih i slati poruke kako

se osjećaju i što žele u određenom trenutku. Također, u ovoj fazi je važno paziti na zdravlje dišnog sustava i na zvukove koji okružuju dijete. Najvažnije tijekom ove faze je to da se djetetu pruži da istražuje svijet oko sebe na sve moguće načine.

3. Treća faza traje od 4. do 5. mj. i predstavlja fazu brbljanja ili slogovnog glasanja. Dolazi do govornog sužavanja, a djeca koja puno plaču manje guču i izgovaraju sve više suglasnika i produljuju se slogovi (maaaa, taaa i slično). Najvažnije u ovoj fazi je to da „dijete spaja odvojene glasove u glasovne sekvence“ (Velički, Katarinčić, 2014: 10). Tijekom ove faze, kod djece je važno zadovoljavanje fizioloških potreba.
4. Četvrta faza traje od 5 mj. do 7. mj., ali i kasnije. To je faza slogovnog glasanja. Tijekom ove faze se nastavlja govorno sužavanje, dijete spaja po dva sloga. Upotrebljava samo glasove iz svoje socijalne sredine (ta- ta).

U dobi od 9 mjeseci, dijete ima bogatije slogovno glasanje i dijete spaja različite slogove i stvara riječi koje imaju značenje te počinje razumijevati ljudski govor. „Kada dijete prijeđe iz neverbalne faze u verbalnu, onda se može reći daje ono progovorilo, a to je između 10. i 15. mjeseca života“ (V. Velički, I. Katarinčić, 2014:10). U dobi od 1 do 1,5 godine, spajaju riječi i stvaraju prve rečenice, a u 3. godini upotrebljava sve vrste riječi. Razvoj govora je jako složen proces u djetetovu životu i zato je jako važno da odrasli, odnosno odgojitelji, svakodnevno potiču djecu na usvajanje novih riječi. Poticanje razvoja govora je najvažnija sastavnica u samom početku i zato je važno poznavati djetetov stupanj razvoja i na koje sve načine se motivirati. Odgojitelji imaju bogat izbor aktivnosti koje sadrže malešnice i koje mogu koristiti u takve svrhe. Malešnice služe kao poticaj razvoju govora djece rane i predškolske dobi jer sadrže raznolike riječi i sadržaje koje djecu potiču na istraživanje i sudjelovanje. Zbog melodioznosti djeca ih lako pamte i šire svoj rječnik, a u igri se koriste kao uvodni dio ili za odabir igrača. Imaju značajnu ulogu u djetetovu životu i zbog toga ih je potrebno koristiti u radu s djecom rane i predškolske dobi.

4.2. Poticanje govora

Najvažnije godine u djetetovu životu su do treće godine jer dijete tada najviše uči i upija kao spužva jer je stalno u dodiru s okolinom koja potiče razvoj pokreta i govora koji su međusobno povezani. Dijete se prvo služi neverbalnom komunikacijom. Kada je ljuto ili uznemireno, to iskazuje raznim pokretima, pokazuje i maše rukama, a tek kasnije slijedi razvoj verbalne komunikacije, kada se koristi riječima i opisuje kako se osjeća i što želi. Potrebno je da dijete ima razvijenu grubu motoriku kako bi razvilo i finu. Dijete najprije nauči hodati i kretati se nogama pa taj razvoj prelazi na ruke, odnosno finu motoriku. Isto tako je važna i funkcija disanja koja omogućuje da dijete pravilno diše i izgovara riječi. Kada dijete ima uredno disanje, slijedi upijanje iz okoline. „Dijete prvo sluša okolinu, a tada govornik ne prenosi samo neku riječ već prenosi i intonaciju, naglasak, boju tona brzo i polako, mimiku te geste, odnosno prenosi sve elemente govorenoga jezika“ (Velički, Katarinčić, 2014: 12). Djeca u dobi od godinu dana tek uče govoriti i vole ponavljanja jer nisu u mogućnosti brzo pamtit i nove riječi. Kako bi se potaknuo govor kod djece ranije dobi, važno je koristiti brojalice koje imaju ritam i potiču djecu da koriste svoje ruke, kao npr. kod brojalice „*Prste ima ruka svaka*“:

Prste ima ruka svaka,
kad je stisneš to je šaka.
Bum, bum, bumbum, bum,
to je pjesma laka.
Igraju se ruke dvije,
tko će bolje, tko će prije.
Bum, bum, bumbum, bum,
to je pjesma laka.

Djeca vole ponavljati brojalicu iako uopće ne razumiju njeno značenje, a u dobi od 2. i 3. godine govore cijelim tijelom. Ponavljanjem ih se potiče na razvoj govora i na taj način usvajaju nove riječi. Prvo koriste razne pokrete i pokazuju na stvari oko sebe pa zatim pokrete zamjenjuju riječima. Već tijekom slušanja djeca razvijaju svoj govor. Slušanjem govornika pokušavaju ponavljati riječi i izgovarati određene suglasnike kao što su b, d, g, p, t, k i sl. Već za stariju djecu govor je doživljaj koji uključuje osjetila, zvuk i iskustvo. U toj dobi su jako važne razne

jezične igre koje doprinose pozitivnom razvoju govora. Kako bi se potaknuo govor kod djece rane dobi, važno je učestalo ponavljanje određenih suglasnika i samoglasnika. Korištenje raznih pjesama koje sadrže onomatopeju i kako bi se razvila jasnoća izgovora pojedinih suglasnika i samoglasnika. Najvažniju ulogu imaju odrasli, okolina koja okružuje dijete koje uči govoriti. Odrasli moraju tijekom prenošenja poruke biti jasni i razumljivi i moraju koristiti sve vrednote govorenoga jezika jer djeca ne slušaju samo poruku, već ju upijaju sluhom i osjećajima. Govor je važno sredstvo u životu pa je zato jako bitno koristiti ponavljanja i razne igre kako bi se razvila mašta i kognitivna sposobnost koja pruža komunikaciju s drugima, izražavaju se misli, osjećaji i doživljaji, razumijevanje drugih i prenošenje poruke drugima. To je sve preduvjet daljnjem razvoju govora u djetetovu životu. U današnjem svijetu veliku ulogu imaju odrasli i odgojitelji koji razvijaju i osmišljavaju razne poticaje kako bi djecu potaknuli. U odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi se koriste razne brojalice, tapšalice, i druge pokretne igre. One kod djece pobuđuju sva osjetila i motiviraju djecu na usvajanje govora. Prvo djeca sjede u krilu odraslih koji im pjevaju razne pjesmice i potiču razvoj fine motorike. Kasnije djeca razvijaju grubu motoriku krećući se uz razne pokrete. Najvažnije od svega je to da govor uvijek mora biti upućen djetetu, jasan i razumljiv tako da bi dijete moglo čuti, osjetiti i razumjeti. Dijete će slušajući upijati govor okoline i na taj način razvijati svoj govor.

5. Malešnice prilagođene djetetovoj dobi

Sve što djeca uče mora biti zanimljivo i razumljivo, a najvažnije od svega prilagođeno dobi djeteta te razvojnom stupnju. Djeca će pokazivati interes i biti uključena u aktivnosti koje sadrže ritam i vizualne poticaje, a upravo to pružaju razne pjesme odnosno malešnice. Djetetu će pjesme pružati zadovoljstvo i ugodu, a ujedno će ga potaknuti na sudjelovanje. Djeca će se takvih pjesmica sjećati cijeli život jer će zapamtiti njihov ritam, melodiju i tekst. Također će ih pamtiti jer će ih koristiti prije nekih igara s pravilima ako na primjer žele odabrati osobu koja će biti lovac ili biti prva u određenoj igri. To sve pružaju malešnice i pjesme prstima. Osim što malešnice služe za razne igre i razvoj govora u ustanovama ranog i predškolskog odgoja, također služe logopedima i roditeljima. Pjesme djeci pomažu da se opuste i nauče nešto novo kroz igru, a ujedno i da zadovolje svoje potrebe za igrom. Također, ponavljanje određenih pjesama kod djece potiče usvajanje novih riječi i bogaćenje rječnika. Osim riječi, dijete usvaja i pokrete koji mu pomažu kod razvoja motorike i usvajanja ritma. Malešnice djeci pružaju zabavno učenje i usvajanje pravilnog izgovora riječi, naglasak, melodiju riječi i rečenice.

Izgovor riječi je jako važan kod djece rane i predškolske dobi. Odgojitelj mora biti pravilan govorni uzor svakom djetetu i pravilo izgovarati sve glasove. Dijete usvaja riječi slušajući odgojitelja kako govori i po uzoru na njega izgovara sve što je čulo. Naglasak ima važnu ulogu kod izgovora određenih riječi jer ako odgojitelj nepravilno izgovori naglasak neke riječi, dijete ga može krivo shvatiti. Ako dijete neispravno nauči izgovarati određenu riječ, ona će izgubiti značenje i dijete će ju koristiti u svakodnevnoj komunikaciji. Važno je da se djeci predstavljaju i pravilno izgovaraju riječi kako bi ih ispravno usvojila. Kroz pjesme djeca usvajaju intonaciju, govore glasno- tiho, pamte redosljed glasova u riječi i još mnogo toga. Malešnice pripomažu u tome tako što svaka pjesma sadrži određenu intonaciju, intenzitet, ritmičnost pomoću koje djeca lako pamte redosljed riječi, ali i glasova u riječi, koje potiču dijete da pravilno izgovara riječi i na taj način usvaja i bogati svoj rječnik. Intonaciju čini ton glasa kojim se priča, a to je ton na kojem se odvija govor. Kako bi djeca mogla čuti i razumjeti izrečene riječi, važno je da odgojitelj tijekom izvođenja malešnica koristi pravilnu intonaciju. Intenzitet se odnosi na jakost govornog zvuka te doprinosi značenju same riječi. Djeca slušajući pamte redosljeda glasova u riječi i spajaju riječi u rečenice. Kada odgojitelj djeci predstavi određenu malešnicu, ona pamte izrečene riječi i njihov redosljed, a u pamćenju pripomaže rima. Sve gore navedeno imaju dječje pučke pjesmice. Određene pjesmice se izvode glasnije dok se neke izvode tiše. Sadrže riječi koje su djeci nove, ali i one poznate. Tematske pjesmice su odličan materijal za rad s djecom koja imaju nedovoljno bogat rječnik i s djecom koja imaju određene jezične teškoće. Cilj takvih pjesmica je usvajanje gramatike i leksika i širenje djetetova znanja (Herljević, Posokhova, 2002). Sama je priroda takvih pjesmica da se one mogu uklopiti u sve aktivnosti, bile to razne igre, aktivnosti za govorni razvoj i slično. Također ih mogu koristiti logopedi u svojim ustanovama kada djeca dolaze na vježbe i roditelji ih mogu koristiti za razvoj govora kod kuće. Doprinosu razvoju izgovora i kod djece razvijaju pravilan izgovor glasova u riječi te ispravan redosljed riječi u rečenici. Malešnice također služe za razvoj slušanja i govorenja. Dijete uči govor slušajući pa tako pomoću raznih pjesmica ono prvo sluša i tijekom ponavljanja usvaja riječi pa zatim izvodi pjesmicu te ju tako usvaja i širi svoje znanje i rječnik. Od najmlađe dobi djetetu se treba pružati što raznovrsniji sadržaj malešnica kao što su: pljeskalice, tapšalice, brojalice i razbrajalice, uspavanke, hopsalice, ljuljalice- gegalice, igre na dlanu, igre rukama i pjesme za igru. Dijete od najranije dobi istražuje i uči te se na taj način razvija i socijalizira. Igra djetetu pruža sve ono što je potrebno za cjelovit razvoj, a to su interes, želja i ugoda. Od najranije dobi dijete istražuje svijet oko sebe i njegove mogućnosti a to, između ostalog, čini pomoću malešnica. Malešnice djetetu omogućavaju da usvaja određene pokrete i usvaja riječi, ali i stihove. Kasnije kada usvoji pojedine pokrete koji zahtijevaju više od samih pokreta ruku,

dijete iskazuje želju za zahtjevnije pjesmice. Djeca koja su starija od treće godine zahtijevaju malo teže pokrete kao što su skakanje i složenije pokrete ruku. Djeca koja su savladala jednostavnije pjesmice koje su lakše pamtljive i ne zahtijevaju teže radnje, sada izražavaju želju za novim sadržajem, a to im pružaju pjesmice koje prate kroz izgovaranje stihova. Igre prstima se dijele na dvije podvrste (Velički, Katarinčki, 2014: 27):

- a) Igre koje se izvode samo rukama/prstima
- b) Igre koje se izvode uz pomoć ruku/prstiju i nekog dodatnog sredstva

U igre koje se izvode samo rukama/prstima spadaju klasične igre prstima i igre s pljeskanjem, a u drugu podvrstu, igre koje se izvode uz pomoć ruku/prstiju i nekog dodatnog sredstva, spadaju one igre u kojima se koriste razna sredstva kao što su lutke, igre sjena i igre špagom. Na tom području jako veliku ulogu imaju odrasli, odnosno roditelji i odgojitelji. Oni trebaju pripremiti zanimljive poticaje koji će djecu motivirati za usvajanje određene pjesmice. Odrasli su djeci govorni uzor od kojih djeca usvajaju govor i uče, slušaju ih i proučavaju. Kada odgojitelji planiraju neku aktivnost koja će sadržavati malešnice, oni moraju poznavati djetetov stupanj razvoja i što će djecu najviše interesirati. Nakon toga moraju izabrati sadržaj odnosno temu i pripremiti poticaje kojima će djecu zainteresirati i kod njih potaknuti govorno- jezični razvoj. Upravo to sve pružaju malešnice koje daju mogućnost da se nešto novo nadoda i da se pjesmica malo promjeni, ali opet da zadrži zanimljivost i potakne interes.

5.1. Malešnice za određenu dob

Tijekom upoznavanje djece s govorom jako je važno poznavati i njihov stupanj razvoja. Djeci od dvije godine se ne može izvesti pjesmica koja zahtijeva teže motoričke kretnje kao što su kretnje fine motorike. Jako je važno da se sve što se djeci govori isto tako i pokazuje, bilo to određenim predmetom, pokretom i mimikom. Djeca u dobi od rođenja do nekoliko godina života su vrlo društvena i istražuju kroz okolinu pa zato, ako im se pjeva određena pjesmica, važno je da se i pokazuje. Ako je pjesmica o nekoj životinji, važno je da djeca vide kako ta životinja izgleda, kako se glasa i kreće. U takvim aktivnostima mogu pomoći različite dramske igre koje a priori uključuju geste i mimiku, odnosno pokret cijeloga tijela. Djeca u dobi od rođenja do trećeg mjeseca života uživaju u raznim pokretima i uživaju u nježnim glasovima. U dobi od tri do šest mjeseci istražuju i u stalnom su doticaju s okolinom.

Komuniciraju raznim krikovima i tako iskazuju kako se osjećaju i što sve trebaju u određenom trenutku. Brbljaju i eksperimentiraju te istražuju razne zvukove. U ovom razdoblju je jako bitno da se djecu izlaže raznim uspavankama i ostalim malešnicama. U dobi od šest do devet mjeseci djeca se kreću, pužu, sjede, stoje i sposobna su spajati slogove. Tijekom ovog razdoblja se djeci trebaju pjevati razne malešnice kao što su njihaljke, pljeskalice, uspavanke i druge, a budući da djeca istražuju zvuk, važno je da izvode i razne pokrete. Također, tijekom izvođenja se mogu koristiti razni instrumenti kao što su zvončići, bubnjevi, djeca mogu pljeskati svojim rukama uz pomoć odrasle osobe i tako proizvoditi zvuk. U dobi od devet do dvanaest mjeseci djeca istražuju svijet kretanjem, penju se i pužu, a neka djeca i u toj dobi počinju hodati. Okolina je važna jer ona pruža i osigurava djeci da najviše istražuju oko sebe. Važno je razgovarati s djecom i imenovati razne stvari da slušaju i biti dobar govorni uzor. Najvažnije je recitirati malešnice u ovoj dobi kako bi djeca usvojila nove riječi i razvila grubu i finu motoriku. U dobi od dvije do četiri godine djeci je potrebno postavljati razna pitanja jer je to razdoblje kad se razvija i spoznajno područje. Potrebno je provoditi aktivnosti koje zahtijevaju da djeca samostalno nešto ispričaju i jako je važno da se koriste malešnice koje sadrže razne pojmove kao što su abeceda, godišnja doba, obitelj i ostalo i koje imaju ponavljanje stihova. Pomoću njih djeca usvajaju razne pojmove i nove riječi, šire svoje znanje i vježbaju izgovor. U dobi od četiri do pet godina djeca ponavljaju malešnice koje su usvojili u prethodnim razdobljima, ali isto tako usvajaju i neke nove. Postoje razne malešnice koje potiču sve aspekte djetetova razvoja.

Pjesme, odnosno igre koje se izvode samo rukama/prstima su pjesme koje djeca izvode raznim pokretima. Neki od primjera su tapšalice: „*Tašun, tašun, tanana*“

Tašun, tašun, tanana,

I svilena marama

U marami šećera

Da mi _____ večera.

(Katarinčić, Velički, 2014: 37)

To je pjesmica za jasljučku skupinu tijekom koje odrasla osoba kruži prstom po djetetovu dlanu pa u posljednji stih ubaci djetetovo ime. To dijete uzbuđuje i budi želju za ponavljanjem i učenjem. Tijekom navedene malešnice, djeca pokret povezuju riječima. Prvo će dijete izvoditi malešnicu rukama, reagirat će na svoje ime, jer prazna crta znači da pri govorenju ove malešnice

dodamo djetetovo ime. Zatim će, nakon nekoliko ponavljanja, dijete samo početi izgovarati riječi malešnice. Ova malešnica sadrži riječi koje su djeci ranije dobi nove, ali lako usvojive. Dijete će promatrati odgojitelja i način na koji izgovara određene riječi pjesmice pa će i ih samo pokušati izgovoriti.

Uspavanke su pjesmice koje su odrasli koristili kako bi umirili i uspavali djecu. One se izvode blagim tonom glasa i najčešće ljuljanjem djeteta. Navedeni primjeri uspavanki pružaju djetetu bogatstvo novih riječi, ritam i smirenost (Herljević, Posokhova, 2002: 38). Ritmičnost je postignuta izgovorenim riječima koje se nalaze na kraju stihova svake pjesmice. Djeca pamte rimu pa tako i tekst uspavanke. Smirenost se postiže u intenzitetu glasa kojim se izgovara uspavanka. Dijete tijekom uspavlivanja sluša odgojitelja i promatra na koji način izgovara pojedine riječi i počinje izgovarati te riječi zajedno s odgojiteljem. Ako je djetetu poznata određena uspavanka i upoznato je s pojedinim riječima, nakon određenog vremena će početi pravilno izgovarati određene riječi uspavanke.

Pjesme za igru su pjesmice koje djeca uče tako da se igraju. One zahtijevaju lakše pokrete koji su djeci pamtljivi i u kojima uživaju. Djeca pokrete spajaju sa riječima i tako obogaćuju svoj rječnik. Primjer jedne takve pjesmice je:

„Baka čisti mrkvicu“

Baka čisti mrvicu (Kažiprstom jedne ruke oponašamo pokret čišćenja mrkve po palcu

Da napravi juhicu (druge ruke.)

Hop!

Baka čisti mrkvicu (Kažiprstom jedne ruke oponašamo pokret čišćenja mrkve po kažiprstu

Da napravi juhicu (druge ruke.)

Hop!

Baka čisti mrvicu (Kažiprstom jedne ruke oponašamo pokret čišćenja mrkve po srednjaku

Da napravi juhicu (druge ruke.)

Hop!

Baka čisti mrkvicu (Kažiprstom jedne ruke oponašamo pokret čišćenja mrkve po prstenjaku
Da napravi juhicu druge ruke.)

Hop!

Baka čisti mrkvicu (Kažiprstom jedne ruke oponašamo pokret čišćenja mrkve po
Da napravi juhicu malom prstu druge ruke.)

Hop!

Baka kuha juhicu (Kažiprstom jedne ruke kružimo po dlanu druge ruke.)
Za malenu dječicu.

Ovom dam, ovom dam,

ovom dam, ovom dam (Trljamo i uvrćemo jedan po jedan djetetov prstić.)

i ovom dam .

Sva se djeca najela. (Stisnemo šaku i pokrijemo je dlanom druge ruke.)

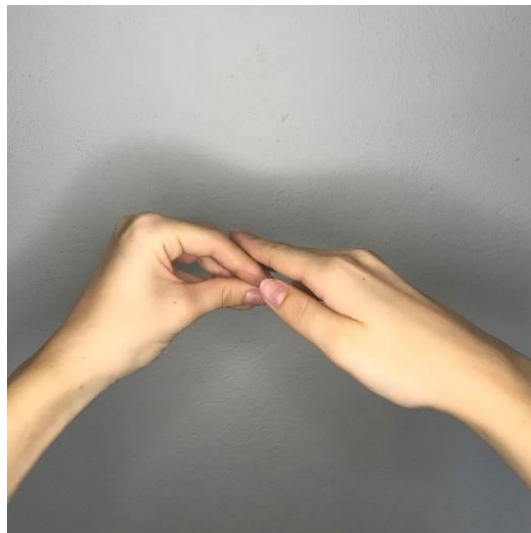
Pa su sretna zaspala.

(Katarinčić, Velički, 2014: 8, 9)

Navedena malešnica omogućuje izvođenje raznih pokreta koji su opisani. Između ostalog, razne pokrete usklađene uz navedenu malešnicu, mogu osmisliti djeca i odgojitelji. Na primjer:

Baka čisti mrvicu (Prsti lijeve ruke su postavljeni u obliku mrkve tako što se spajaju jagodicama. Prstima desne ruke milujemo skupljene prste lijeve

ruke i radimo pokret čišćenja.) (Slika 1.)

Slika 1.

Da napravi juhicu (Lijevom i desnom rukom radimo kružne pokrete.) (Slika 2. i 3.)

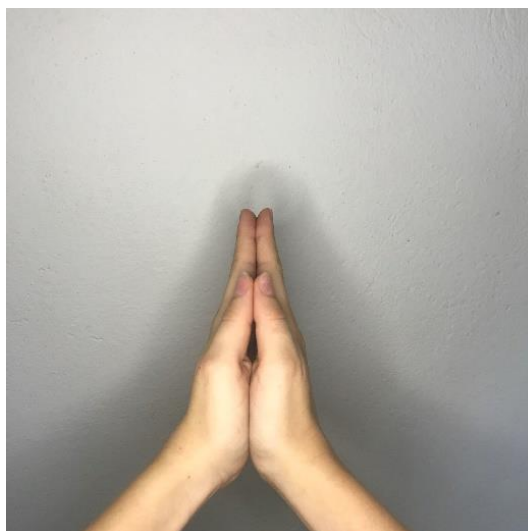

Slika 2.

Slika 3.

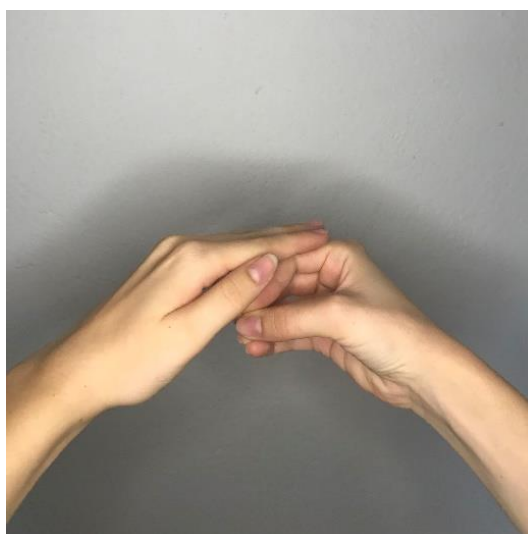
Hop! (Pljesnemo dlanom o dlan.) (Slika 4.)

Slika 4.

Baka čisti mrkvicu

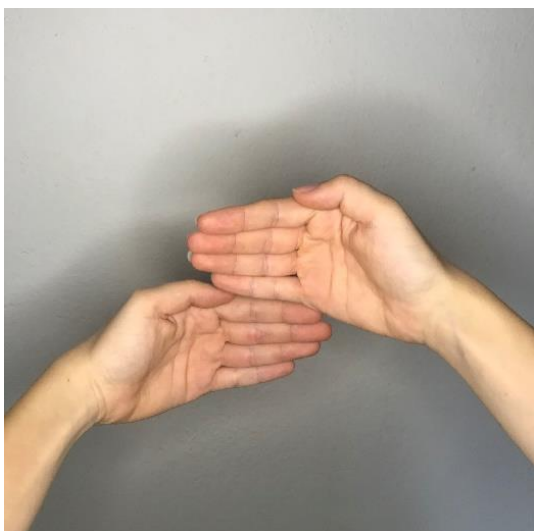
(Prsti desne ruke su postavljeni u obliku mrkve tako što se spajaju jagodicama. Prstima lijeve ruke milujemo skupljene prste desne ruke i radimo pokret čišćenja.) (Slika 5.)

Slika 5.

Da napravi juhicu

(Lijevom i desnom rukom radimo kružne pokrete.) (Slika 6. i 7.)

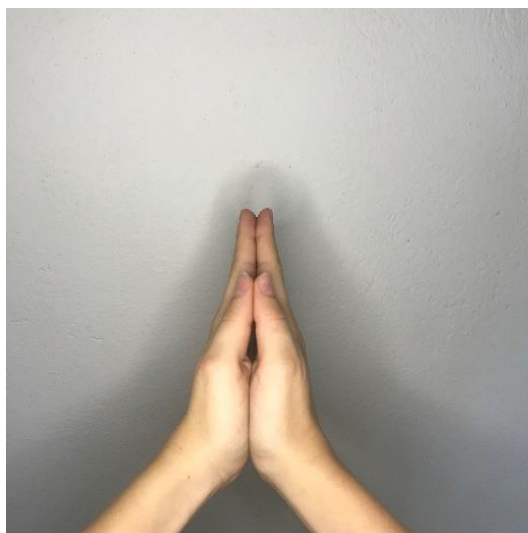
Slika 6.

Slika 7.

Hop!

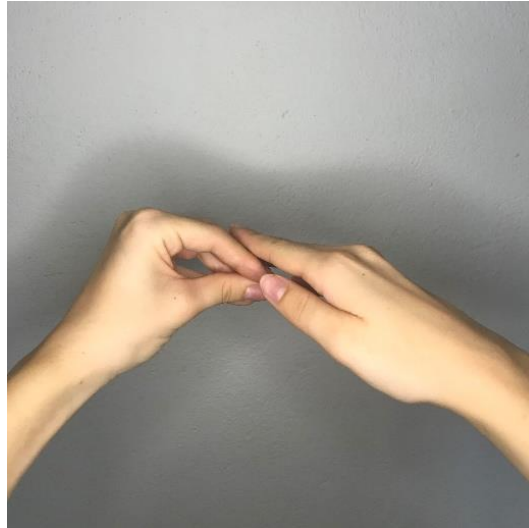
(Pljesnemo dlanom o dlan.) (Slika 8.)

Slika 8.

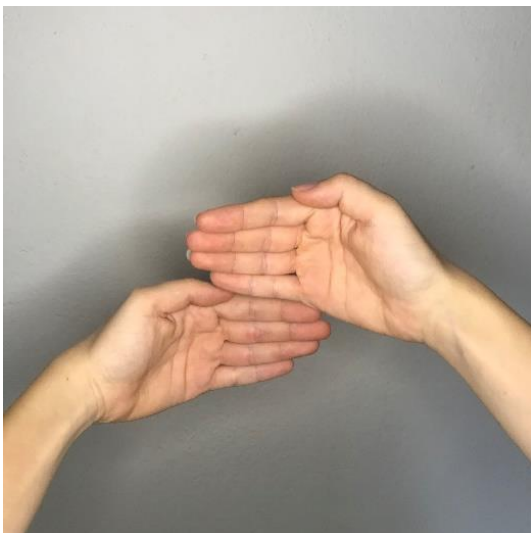
Baka čisti mrvicu

(Prsti lijeve ruke su postavljeni u obliku mrkve tako što se spajaju jagodicama. Prstima desne ruke milujemo skupljene prste lijeve ruke i radimo pokret čišćenja.) (Slika 9.)

Slika 9.

Da napravi juhicu (Lijevom i desnom rukom radimo kružne pokrete.) (Slika 10. i 11.)

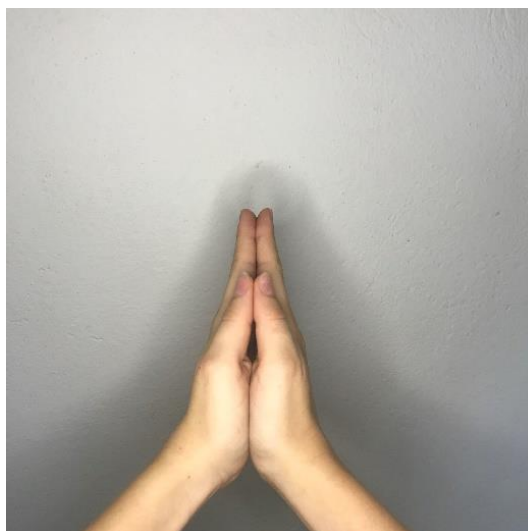

Slika 10.

Slika 11.

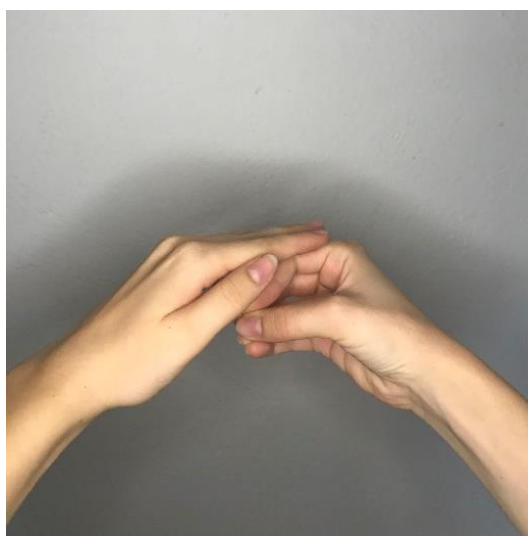
Hop! (Pljesnemo dlanom o dlan.) (Slika 12.)

Slika 12.

Baka čisti mrkvicu

(Prsti desne ruke su postavljeni u obliku mrkve tako što se spajaju jagodicama. Prstima lijeve ruke milujemo skupljene prste desne ruke i radimo pokret čišćenja.) (Slika 13.)

Slika 13.

Da napravi juhicu

(Lijevo i desnom rukom radimo kružne pokrete.) (Slika 14. i 15.)

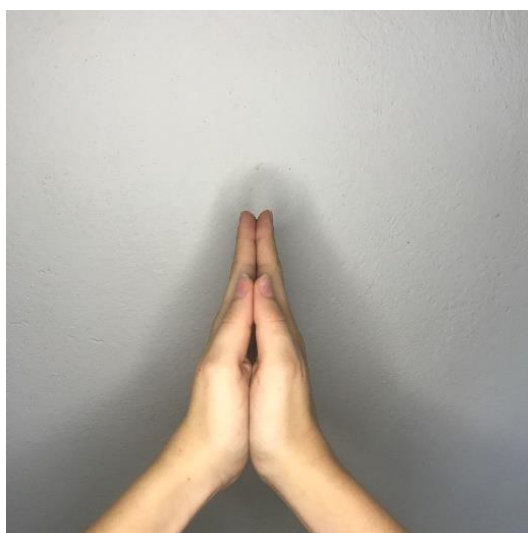
Slika 14.

Slika 15.

Hop!

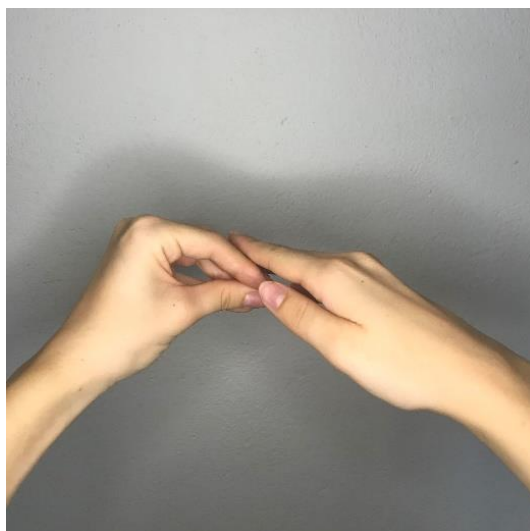
(Pljesnemo dlanom o dlan.) (Slika 16.)

Slika 16.

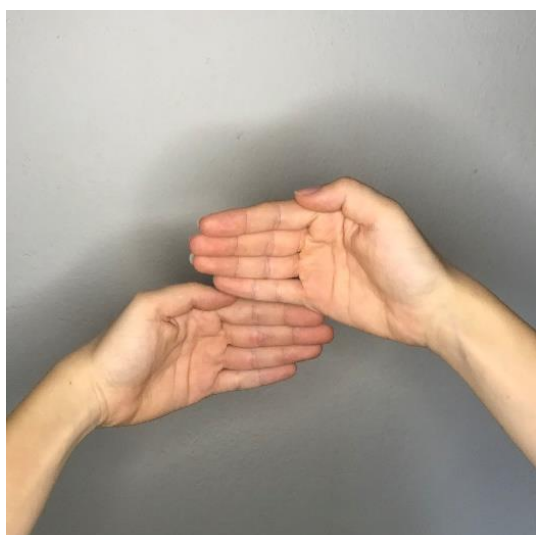
Baka čisti mrkvicu

(Prsti lijeve ruke su postavljeni u obliku mrkve tako što se spajaju jagodicama. Prstima desne ruke milujemo skupljene prste lijeve ruke i radimo pokret čišćenja.) (Slika 17.)

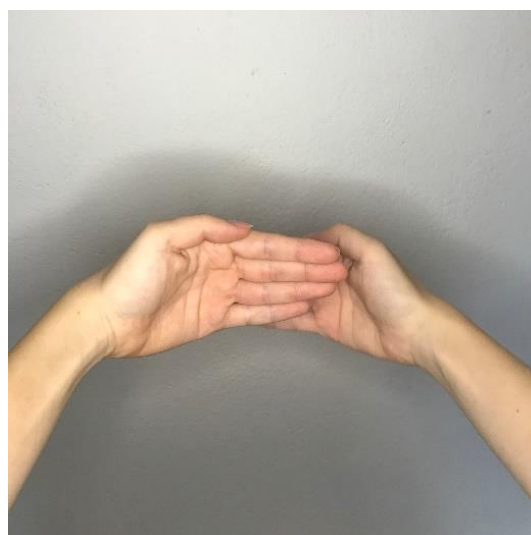

Slika 17.

Da napravi juhicu (Lijevom i desnom rukom radimo kružne pokrete.) (Slika 18. i 19.)

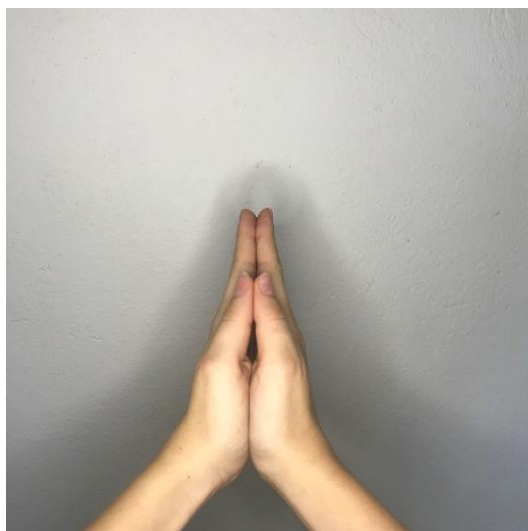

Slika 18.

Slika 19.

Hop! (Pljesnemo dlanom o dlan.) (Slika 20.)

Slika 20.

Baka kuha juhicu

(Stisnutim šakama lijeve i desne ruke radimo kružne pokrete.) (Slika 21.)

Slika 21.

Za malenu dječicu.

(Ispruženim i spojenim dlanovima lijeve i desne ruke radimo pokrete njihanja.) (Slika 22.)

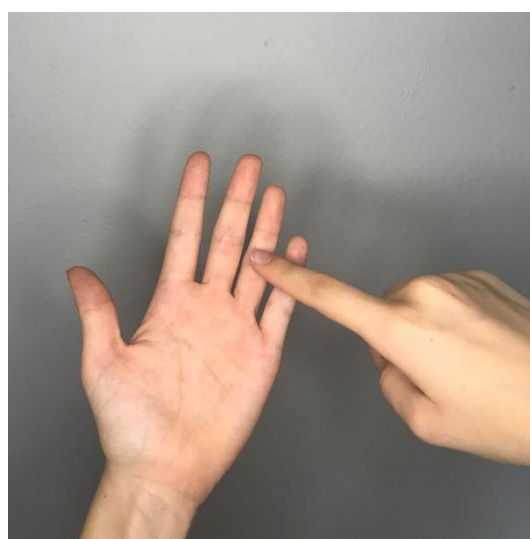

Slika 22.

Ovom dam, ovom dam,
ovom dam, ovom dam
i ovom dam. (Kažiprstom jedne ruke, milujemo svaki prst druge ruke, odozdo prema gore.) (Slika 23. i 24.)

Slika 23.

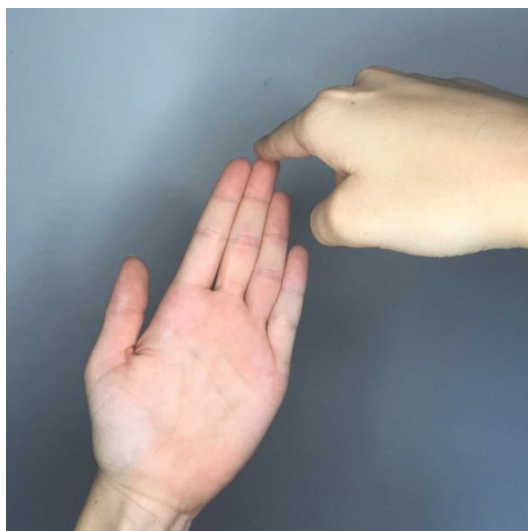

Slika 24.

Sva se djeca najela. (Kažiprstom jedne ruke prelazimo po vrhovima prstiju druge ruke, od malog prsta do palca.) (Slika 25. i 26.)

Slika 25.

Slika 26.

Pa su sretna zaspala.

(Dlan jedne ruke stavimo na dlan druge ruke.) (Slika 27.)

Slika 27.

Brojalice i razbrajalice djecu uče brojenju i usvajanju brojeva. Kroz te pjesmice djecu se potiče na izgovaranje naziva brojeva, ali ujedno i korištenja svojih ruku za brojenje. Djeca uzastopno ponavljaju riječi brojica i razbrajalica i tako bogate svoj rječnik.

Primjer 1. „*En, den dore*“

En den dore,
duboko je more,

u moru ribice,
tanke kao šibice.

Kod ove brojalice, djeca mlađe dobne skupine uče nove riječi s kojima se još nisu susreli kao što su: „En den dore“. To je nonsensan dio ove brojalice, no djeca ga pamte s lakoćom, a ujedno i razvijaju svoj govor i bogate rječnik. Djeca u ritmu odbrojavaju i zadovoljavaju svoje potrebe.

Primjer 2. „*Iš'o medo u šumicu*“

Iš'o medo u šumicu
izgubio papučicu.
Koje li je boje
to mi reci ti,
ako znadeš brojati;
jedan, dva, tri!

U ovoj brojatici djeca uče nazive brojeva i ona je namijenjena za mlađu dobnu skupinu. Izvode je u ritmu i usvajaju nove riječi. Tijekom ovih pjesmica djeca sama ili uz pomoć odrasle osobe izvode određene pokrete. Takve pjesmice su logoritmčke koje su namijenjene za djecu od najranije dobi pa sve do predškole. Njih koriste odgojitelji svih dobnih skupina, roditelji i rehabilitatori. Razni pokreti koje djeca uče kroz malešnice te ritam i tekst, to je ono što djecu raduje i razvija njihovu maštu i osigurava emocionalnu povezanost s odraslima. Igre koje služe za motorički razvoj i razvoj govora se koriste u vrtićima gdje je skupina djece koja međusobno surađuje. Takve igre su namijenjene za djecu od tri do sedam godina života. (Herljević, Posokhva, 2002: 6). Najvažniji cilj takvih igara je taj da se dijete osjeća ugodno i prihvaćeno.

5.2. Malešnice koje potiču izgovor određenih glasova

Svaka malešnica je posebna jer potiče cjelovit razvoj djeteta. Od razvoja fine do razvoja grube motorike, od poticanja govora do razvoja i sl. Također postoje pjesmice koje pomažu djeci da savladaju određenu govornu teškoću. Postoje malešnice za razvoj određenih glasova kao što su: z, s, c, š i ostalo. Kako bi se dijete potaklo da usvoji određene glasove ili savlada određene teškoće, treba mu se na što zanimljiviji i njemu razumljivi način izložiti razne

malešnice koje će mu pomoći. Primjeri pjesmica koji kod djece potiču usvajanje i pravilan izgovor glasova su:

Primjeri za z:

Primjer 1.: „*Zima-zima*“

Zima, zima, zima, zima!

Reci, kada dođe zima,

je li malom zeki zima?

Malom zeki nije zima,

zeko toplo krzno ima.

Zima, zima, zima, zima!

Reci, kada dođe zima,

je li malom zeki zima?

Malom zeki nije zima,

mali zeko mamu ima.

Zima, zima, zima, zima!

Reci, kada dođe zima,

je li malom zeki zima?

Malom zeki nije zima,

zeko još dva brata ima.

Djecu grije kao deka,

draga, dobra mama zeka.

Za malena uvijek ima

toplog mlijeka kad je zima.

(Herljević, Posokhova, 2002: 8)

Primjer 2.: „*Kako biti zdrav*“

Voli zeko zelen,

voli zeko zob.

Voli zeko repu,

voli zeko bob.

Zeko šeta

cijeli dan,

pa je zdrav

i poletan!

(Posokhova, Herljević, 2002: 8)

Primjeri za glas s:

Primjer 1.: „*Osam sati*“

Osam sati,

Treba večerati!

Operi ruke!

Tu su kruh i sol!

Posoli salatu

I stavi na stol!

(Herljević, Posokhova, 2002: 7)

Primjer 2.: „*Osa*“

Sasa, sasa, sosa,

ubola me osa.

Sasa, sasa, sosu,

za tu nogu bosu.

Sasa, sasa, sosi,

sad me doma nosi.

Sasa, sasa, susu,

daj mi jednu pusu!

(Herljević, Posokhova, 2002: 8)

Primjer za c:

Primjer 1.: „*Udica i ribica*“

Vidi, vidi Ivicu,

kupio je udicu.

Kupio je udicu

da ulovi ribicu.

(Herljević, Posokhova, 2002: 10)

Primjer 2.: „*Lutkica cica*“

U lutkice Cice,	tanke obrvice,
prekrasno je lice,	duge trepavice,
okruglo i bijelo,	oči lijepe plave,
a pametno čelo,	nosić nasred glave,
	crne pletenice,
	crvene usnice,
	bijeli su joj zubi,
	pa je svak poljubi!

(Herljević, Posokhova, 2002: 11)

Primjeri za glas š:

Primjer 1.: „*Šuti-slušaj*“

Ššš, ššš,	Ššš, ššš,
šuti, šuti!	šuti, šuti!
Što to šušti	Što to šumi?
Vjetar puše,	To u šumi.
granje njiše.	Potok teče –
Lišće šušti.	voda šumi.

(Herljević, Posokhova, 2002: 11)

Primjer 2.: „*Maca Maša*“

A-ši, a-ši,

maca Maša kiše.

A-ši, a-ši,

šapom njušku briše.

A ti? A ti?

Kada tako kišeš,

A ti? A ti?

Čime svoj nos brišeš?

(Herljević, Posokhova, 2002: 12)

Takve pjesmice su namijenjene za djecu koja su u početnom stupnju usvajanja navedenih glasova. Razvijaju svoj jezik i bogate rječnik. Također su namijenjena su za djecu koja imaju određene teškoće u govoru koje su vezane uz glasove kao što su s, z, c, š, ali i ostale glasove. Koriste ih roditelji, odgojitelji a najviše rehabilitatori, odnosno logopedi. Najbogatiji su dio aktivnosti u vrtićima jer ih djeca obožavaju i lako pamte.

5.3. Primjeri iz metodičke prakse

S djecom rane i predškolske dobi možemo provoditi razne aktivnosti kojima će se poticati govorno- jezični razvoj djece. Prikazano je na koje je sve načine malešnice moguće uklopiti u aktivnosti raznih tema. Malešnice su pjesmice koje pridonose razvoju govora, pokreta i spoznaje. Aktivnosti se mogu provoditi na razne načine korištenjem raznih poticaja kojima se potiče govorno- jezično razvoj djeteta. Na primjer, kada odgojitelj s djecom želi utvrditi znanje o bojama, onda će za tu aktivnost izabrati sljedeću pjesmicu:

„Drvene bojice“

Tu su moje bojice,

lijepi su mi šiljci!

Sve sam ih

poredao,

stoje k'o vojnici

Bojice su šarene,

crvene i plave.

Svi koji žele bojiti,

neka mi se jave

(Herljević, Posokhova, 2002: 49)

Tijekom izvođenja ove pjesmice, potrebno je koristiti razne predloške drvenih bojica i u skladu s njima pripremiti pokrete prstiju kao uvodni dio aktivnosti. Primjer:

Tu su moje bojice, (U rukama se drže drvene bojice koje se pokazuju djeci.)

lijepi su mi šiljci! (Kažiprstom se pokazuju šiljci bojica.)

Sve sam ih

poredao, (Kažiprstom se pokažu bojice, s lijeva na desno.)

stoje k'o vojnici (Kažiprst se kreće odozdo prema gore.)

Bojice su šarene,

crvene i plave. (Kažiprstom se pokažu crvena i plava boja.)

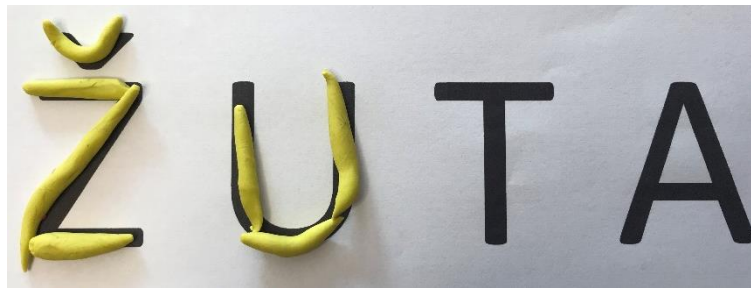
Svi koji žele bojiti,

neka mi se jave (Cijela se ruka podigne u zrak.)

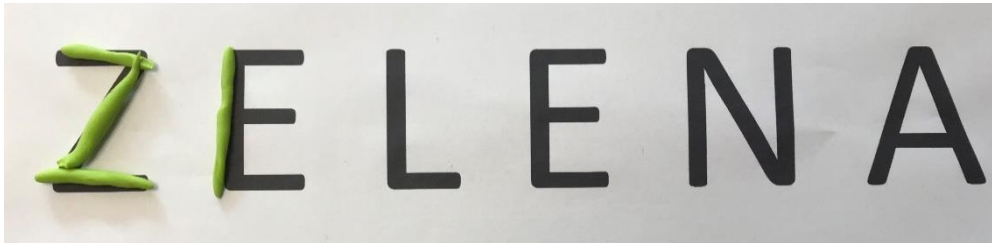
Tako će se djecu lakše potaknuti i uvesti u aktivnost te upoznati s navedenom pjesmicom. Nakon uvodnog dijela, djeca mogu samostalno izgovarati tekst pjesmice i koristiti razne pokrete i geste. Centar početnog čitanja i pisanja uključuje aktivnosti pisanja s plastelinom gdje bi djeca pomoću plastelina pisala slova zadanih boja. (Slika 28., 29. i 30.)

Slika 28.

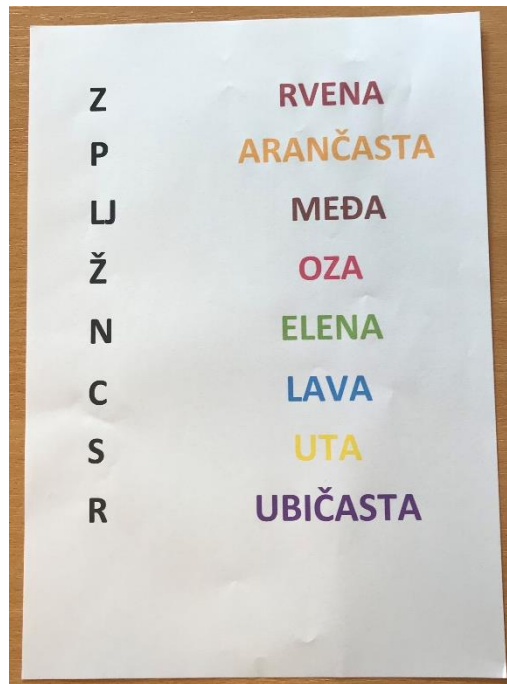

Slika 29.

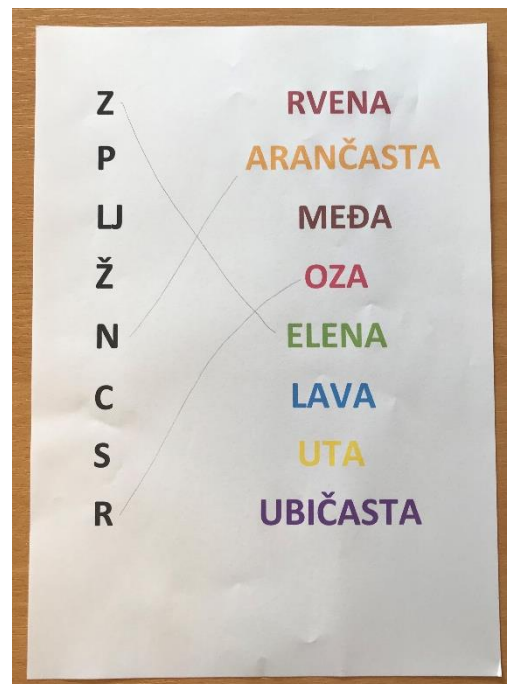
Slika 30.

Zatim, još jedna moguća aktivnost je spajanja početnih slova s bojom određenog naziva gdje se djeci ponude predlošci s početnim slovima naziva boja. (Slika 31.)

Slika 31.

Djeca spajaju početna slova s riječima kojima pripadaju. (Slika 32.)

Slika 32.

Još jedna aktivnost je pričanje priče gdje djeca pomoću raznovrsnih predmeta određene boje stvaraju svoju priču. (Slika 33.)

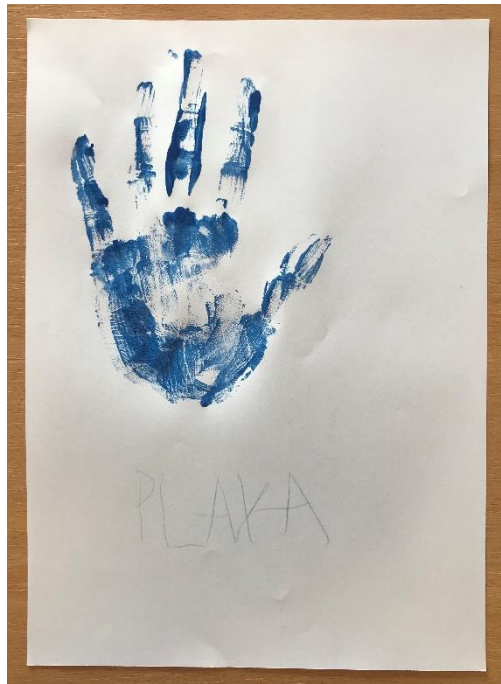
Slika 33.

U likovnom centru djeca pomoću štapića za uši i vodene boje otiskuju razne oblike na papiru. (Slika 34.)

Slika 34.

Još jedna aktivnost u likovnom centru je otiskivanje ruku. Pomoću tempera djeca stvaraju otiske svojih ruku i drvenim bojicama napišu naziv te boje. (Slika 35.)

Slika 35.

Djetetu je potrebno pružiti zanimljiv sadržaj kroz raznolike aktivnosti koje uključuju malešnice. Malešnice se mogu koristiti u raznovrsnim aktivnostima i poticati dječji govorno- jezični razvoj.

6. Zaključak

Govor je osnovno sredstvo komunikacije koje uključuje osjetila, zvuk, iskustvo i najvažniji je dio za cjelokupan djetetov razvoj. Razvoj jezika i govora se sastoji od predlingvističke i lingvističke faze. Dijete prvo prolazi kroz predlingvističku fazu gdje se koristi raznim pokretima i glasanjem te na taj način komunicira s okolinom. Zatim prelazi u lingvističku fazu tijekom koje počinje koristiti riječi pa ih spajati u rečenice i tako usvajati govor. Važno je svakom djetetu osigurati okruženje u kojem će moći učiti i osjećati se sigurno. Učenje je proces pomoću kojeg dijete stječe iskustvo i tijekom kojeg usvaja znanje. Takvo je iskustvo usmjereno prema cilju, a to je da se dijete nauči i socijalizira te pritom obogati svoju spoznaju i da nauči nešto novo na zanimljiv način kroz komunikaciju s okolinom. Komunikacija s djecom je najvažnija od najranije dobi jer dijete već od rođenja upija sve što ga okružuje. Odrasle osobe koje stupaju u komunikaciju s djetetom moraju biti pravilan govorni model, poticati dijete te utjecati na njegov razvoj. Najvažnije od svega je to da odrasli osiguraju poticajnu okolinu za dijete, da se dijete osjeća sigurno i prihvaćeno u procesu učenja i da mu se na što zanimljiviji način prenosi znanje. Treba osmisliti aktivnosti koje će biti što bogatije i raznovrsnije kako bi kod djece pobudile znatiželju. Upravo to pružaju malešnice koje se mogu uklopiti u svakodnevne aktivnosti u vrtiću. Dječje pučke pjesmice su prvi pjesnički tekstovi s kojima se dijete susreće i razvile su se kod svih naroda. Pružaju učenje raznovrsnih i novih riječi kroz interakciju s drugima. Pripomažu pri usvajanju glasova i bogate djetetov vokabular. Sadrže rиму koja pomaže razvoju fonološke osjetljivosti i slušnom osvještavanju. Glavni cilj malešnica je da djecu potiču na sudjelovanje i istraživanje kroz razne pokrete, riječi, kretnje cijelim tijelom te razvoj fine i grube motorike. Utječu na govorno- jezični razvoj djece rane i predškolske dobi kroz razne kretnje. Djeca pokrete spajaju s riječima, riječi povezuju s predmetima i na taj način uče govoriti.

7. Literatura

Knjige:

1. Crnković, M. (1998). *Hrvatske malešnice: dječje pjesme pučkoga izvorišta ili podrijetla*. Zagreb: Školska knjiga
2. Došen Dobud, A. (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac; Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alinea
3. Došen Dobud, A. (2005). *Malo dijete - veliki istraživač*. Zagreb: Alineja
4. Hreljević, I., Posokhova, I. (2002). *Govor, ritam, pokret*. 2. izd. Ostvarenje
5. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Zagreb: Alfa
6. Posokhova, I. (2007). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. 3. prerađeno izd. Ostvarenje
7. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje
8. Velički, V., Katarinčić, I. (2014). *Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa

Članci:

1. Jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119-149 (Pristupljeno 17. 5. 2023.)
2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (2014). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Narodne novine 2015. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> (Pristupljeno 17. 5. 2023.)
3. Rhymes, nursery rhymes: and reading in early childhood, July 1987 Merrill-Palmer quarterly (Wayne State University. Press) 33(3):255-281 https://www.researchgate.net/publication/232447227_Rhymes_nursery_rhymes_and_reading_in_early_childhood (Pristupljeno 17. 5. 2023.)

4. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece (Pristupljeno 17. 5. 2023.)
5. The Nursery Rhymes of Dreamland, ed. Darren Rupert Thorough, Bluebell Lane - Profil International, Verona 1998., 79 str. <https://hrcak.srce.hr/file/53456> (Pristupljeno 14. 5. 2023.)
6. Velički, V., Vignjević, J. (2011). Uloga malešnica u razvoju govora djece predškolske dobi. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i ECNSI <https://www.bib.irb.hr/620902> Preuzeto (Pristupljeno 10. 5. 2021.)

Mrežne stranice:

1. <https://lupilu.hr/igra-i-zabava/brojalice-za-djecu/> (Pristupljeno 1. 6. 2023.)
2. <https://vrtic-tratincica.zagreb.hr/UserDocsImages/Za%20roditelje/Ostani%20doma%20vrti%C4%87%20AKTIVNOSTI/Aktivnosti%20za%20tjedan/2-13-17-0420/Male%C5%A1nice.pdf> (Pristupljeno 27. 5. 2023.)
3. <https://www.teachingexpertise.com/classroom-ideas/rhymes-for-preschool/> (Pristupljeno 14. 4. 2023.)
4. https://healthunit.org/wp-content/uploads/Nursery_Rhymes_Songs_Fingerplays_Printable_Cards.pdf (Pristupljeno 10. 5. 2023.)
5. <https://vrtic-trnsko.zagreb.hr/?id=272> (Pristupljeno 1. 4. 2023.)

Priručnik:

6. Kuvač Kraljević, J. (ur.) (2015), *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

A handwritten signature in black ink, reading "Valerija Samardžija". The signature is written in a cursive style and is positioned above a solid horizontal line.

(vlastoručni potpis studenta)